

Yeni Çağ Hareketi: Modern Bir İnanç Formunun Din Psikolojisi Açısından Analizi*

New Age Movement: An Analysis of a Modern Form of Belief from the Perspective of Psychology of Religion**

 Cüneyd AYDIN^{a*}

^a Doç. Dr./Assoc. Prof., Sinop Üniversitesi,
cuneydaydin@sinop.edu.tr

* Sorumlu Yazar/Corresponding Author

* Bu makale, sorumlu yazarın 2008 yılında, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamladığı "Dinsel Fundamentalizm ile Yeni Çağ İnançlarına Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiler" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** This article is derived from the master's thesis titled "Relations Between Attitudes of Religious Fundamentalism and New Age Beliefs", completed by the corresponding author in 2008 at the Graduate School of Social Sciences, Dokuz Eylül University.

Künye:

Cilt/Volume: 5

Sayı/Issue: 1

Sayfa/Page: 107-127

Geliş Tarihi/Received: 20 Mart 2025

Kabul Tarihi/Accepted: 6 Mayıs 2025

Yayın Tarihi/Publication Date: 15 Haziran 2025

Atıf/Cite as: Aydın, Cüneyd. "Yeni Çağ Hareketi: Modern Bir İnanç Formunun Din Psikolojisi Açısından Analizi". *İdrak Dini Araştırmalar Dergisi* 5/1 (Haziran 2025), 107-127.

Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaların CC BY-NC 4.0 Lisansı altında yayınlanmaktadır. İkonlar Font Awesome'a aittir.

The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 License. Icons by Font Awesome.

Öz

İnsanlar tarih boyunca inanma ihtiyacı içerisinde olmuşlar ve bu yüzden de birtakım semavi veya beşerî dinlere tabi olmuşlardır. Bireylerin tabi olduğu bu dinler ise sahip oldukları inanç, ibadet ve ahlaki ilkelerle bireyin ruh sağlığının korunmasında, zorluklarla başa çıkmasında ve hayatı anlamlandırmasında etkili olmaktadır. Ancak dinlerin birey üzerindeki bu etkileri dünyanın gelenekselden modern döneme geçişi sonrası değişmiştir. Çünkü modern öncesi dönemde daha çok geleneksel ve dinî kuralların ön planda olduğu bir yaşam tarzı süren bireyler, modernizmle birlikte geleneklerin ve dinî kuralların ikinci plana atıldığı bir yaşam felsefesiyle karşı karşıya kalmışlardır. Bu durum bir yandan dinlerin bireyler üzerindeki etkisini azaltırken diğer yandan inanma ihtiyacı içinde olan bireyleri yeni dinî hareketlere/inanç sistemlerine yöneltmiştir. "Modernizmin çocuğu" olarak görülen Yeni Çağ Hareketi de bireylerin inanma ihtiyacına cevap vermek için ortaya çıkmış bir tür dinî hareket ve/veya inanç sistemidir. İşte bu çalışma bir tür inanç sistemi olan Yeni Çağ Hareketi'ni konu edinmektedir. Araştırmanın amacı ise Türkiye'de farklı yollarla yaygınlık kazanmaya başlayan Yeni Çağ Hareketi'ni Din Psikolojisi açısından ele alıp incelemektir. Çalışmada literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonuçları Yeni Çağ inanışlarının daha çok kadınlar tarafından benimsendiğini, genç ve bekârlar arasında yaygınlık gösterdiğini, şehirde yaşayan bireyleri etkilediğini, eğitim durumu açısından farklılıklar gösterdiğini; bireyleri zihinsel, fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan genelde olumlu yönde etkilediğini; maneviyat arayışlarına cevap vermeye çalıştığını, anlam arayışı ve dine önem vermayla negatif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma Yeni Çağ Hareketi konusunun Din Psikolojisi bilim alanında farklı yöntem ve değişkenlerle çalışılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Din, Dinî Hareketler, Yeni Çağ Hareketi, Yeni Çağ İnanışları.

Abstract

Throughout history, people have had the need to believe and therefore they have been subject to some divine or human religions. These religions that individuals follow, with their beliefs, worship and moral principles, are effective in protecting the mental health of individuals, coping with difficulties and making sense of life. However, these effects of religions on individuals have changed after the world's transition from traditional to modern era. Because in the pre-modern era, individuals who lived a lifestyle that was more traditional and religiously motivated were faced with a philosophy of life in which traditions and religious rules were pushed to the background with modernism. This situation, on the one hand, reduces the influence of religions on individuals, and on the other hand, directs individuals who need to believe to new religious movements/belief systems. The New Age Movement, which is seen as the "child of modernism", is a kind of religious movement and/or belief system that emerged to respond to individuals' need to believe. This study is about the New Age Movement, which is a kind of belief system. The aim of the research is to examine the New Age Movement, which has begun to gain popularity in Turkey in different ways, from the perspective of the Psychology of Religion. Literature review method was used in the study. The study results revealed that New Age beliefs are mostly adopted by women, are prevalent among the young and single, affect individuals living in cities, differ in terms of educational status; generally affect individuals positively in terms of mental, physical, spiritual and social aspects; try to respond to spirituality searches and are negatively related to the search for meaning and giving importance to religion. The research emphasizes that the subject of the New Age Movement should be studied with different methods and variables in the field of Psychology of Religion.

Keywords: Psychology of Religion, Religion, Religious Movements, New Age Movement, New Age Beliefs.

Giriş

Din ve inanç konusu bireylerin yaşamındaki önemini her zaman korumuştur. Bu sebeple dinler veya inanç sistemleri bir şekilde bireyin hayatında yer edinmeye devam etmiştir. Ancak geleneksel dönemde bireyin yaşamında ön planda tutulan din, modern döneme geçilmesiyle arka plana atılmış, birey üzerindeki etkisini bir ölçüde kaybetmiş hatta dinlerin tamamen kaybolup gideceği düşünülmüştür. Ne var ki durum tam olarak beklendiği gibi olmamıştır.

Zira insanlar modern dönemde de inanma ihtiyaçlarını karşılamak üzere ya geleneksel dinlere daha bireysel bir anlayışla bağlı kalmaya devam etmişler ya da kurumsal dinlere tepki olarak yeni inanç sistemleri veya dinî hareketler ortaya çıkarak insanları bu inanç sistemlerine çekmeye, manevi ve anlam ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmışlardır. Söz konusu bu dinî hareketlerden birisi de sahip olduğu seçmeci (eklektik) ve birleştirici (senkretik) yapısı dolayısıyla bünyesinde İslam dini ve tasavvuf geleneği de dahil olmak üzere birçok dinden ve felsefeden unsurlar barındıran Yeni Çağ Hareketi (YÇH)'dir.

1960'lı yıllarda Batı'da ortaya çıkan ve 1990'lı yıllardan itibaren ülkemizde çok farklı mecralarda (yayınları, şifa çalışmaları, kurslar, seminerler, alternatif tıp ve yoga pratikleri gibi) görülmeye başlayan, giderek yaygınlaşan ve böylece bireylerin dini yaşamını bir şekilde etkileyen bu dinî hareketin Din Psikolojisi bilimi alanında ele alınarak çalışılması önemli görülmektedir.

İşte bu çalışma dini bir inanç sistemi olan Yeni Çağ Hareketini ve bu hareketin birey üzerindeki yansımalarını ele alıp incelemeyi amaçlamaktadır. Buradan hareketle, makalede ilk olarak Yeni Çağ Hareketi'nin tanımına, özelliklerine, tarihçesine, ortaya çıkış sebeplerine ve temel inanışlarına kısaca yer verilmiştir. İkinci olarak, bu inanç sistemiyle ilgili yapılmış olan çalışma ve değerlendirmeler sunulmuştur. Son olarak ise makalede ulaşılan fikrî sonuçlara yer verilmiş ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

1. Yeni Çağ Hareketi (New Age Movement)

1.1. Tanımı

Kendine ait bir felsefesi, kutsal metni ve kurumsal yapılanması olmayan Yeni Çağ Hareketi'ni (YÇH) tanımlamak oldukça güçtür. Ancak yine de konuyla ilgili çalışma yapan araştırmacılar kendi çalışma alanlarından ve bakış açılarından hareketle bazı tanımlamalar yapmaya çalışmışlardır. Buna göre YÇH, geleneksel bir dinî otorite yerine bireyi merkeze alan, bireye dayalı kutsallık anlayışını öne çıkaran bir inanç sistemidir.¹ Ruhsal konulara kişisel ve eklektik bir yaklaşımı benimseyen bu hareket² psikolojik, terapötik (şifa verici), mistik ve bilimsel materyali harmanlayarak bireyin kullanımına sunan dinsel bir yapıyı ifade etmektedir.³

¹ Şafak Başkaya, *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006), 9.

² Mustafa Arslan, "Değişim Sürecinde Yeni Dindarlık Formları: 'Yeni Çağ' İnanışları Örneği", *Değerler Eğitimi Dergisi* 4/11 (2006), 16.

³ Stef Aupers-Dick Houtman, "Beyond the Spiritual Supermarket: The Social and Public Significance of New Age Spirituality", *Journal of Contemporary Religion* 21/2 (2006), 201.

Astrolojik kökenleri bulunan ve özel anlamda “Kova Burcu” kavramı ile ilişkilendirilen YÇH,⁴ bireyi Tanrı ile özel bir ilişki içinde gören ve eski halk dini pratiklerini içeren bir sistem olarak da değerlendirilmektedir.⁵ Bu yönüyle, kişisel deneyime ve içsel aydınlanmaya vurgu yapan yeni bir dinî hareket⁶ veya dünya görüşü olarak ele alınmaktadır.⁷

Konuyla ilgili çalışma yapan bazı araştırmacılar YÇH'nin kendi içinde tutarsız olan birtakım dinsel fikir ve uygulamaları içermesi dolayısıyla farklı tanımlamalarının olduğunu ifade etmektedirler. Örneğin Baerveldt bu hareketi *kendi işini kendisi yapan bir din* olarak görürken; Hamilton, *karma bir din*; Possamai, *dini ihtiyaçlar menüsü*; Bruce, *yayılımcı bir din*; Lyon, *dini bir süpermarket*;⁸ Köse, *bir hareketten ziyade bir düşünce veya felsefi sistem*;⁹ Albasan ise *bireyin içsel dönüşümünü ve ruhsal uyanışını merkeze alan bir yapı*¹⁰ olarak görmektedir. Bu çalışmada ise YÇH, bir tür inanç sistemi olarak ele alınmaktadır.

1.2. Karakteristik Bazı Özellikleri

YÇH, diğer birçok dini hareket gibi seküler bir niteliğe sahip olsa da birçok yönden onlardan farklı özellikler taşımaktadır.¹¹ Bunlardan biri, “evrim” kavramının önemli görülmesidir.¹² Bu düşünce, manevi bir anlamda kullanılmakta olup ruhun ve bedenin evrimini temsil etmektedir.¹³ Yani evrim, biyolojideki anlamından farklı olarak insanın psikolojik ve spiritüel yönden gelişmesini ifade etmektedir.¹⁴

YÇH’de “ekoloji düşüncesi” de önemli bir yer tutmaktadır. Bu düşünceye göre dünya; insandan daha üstün olan, canlı ve kutsal bir organizmadır. Bu sebeple birey, yaşadığı gezegene zarar vermemeli, onunla uyum içinde olmalı; vejetaryenlik, organik ziraat ve ev dokumaları gibi pratiklerin olduğu bir hayat tarzını benimsemelidir.¹⁵

YÇH’nin sahip olduğu bir başka özellik ise “birlik” fikrine önem vermesidir. Buna göre, Tanrı ve insan birbirinden farklı değildir. Onlar en derin özünde birdir.¹⁶ YÇH’nin ayırt edici bir diğer özelliği ise “binyılcılık” fikridir. Bu düşünce 18. yüzyıldaki binyılcılığı andırsa da¹⁷ geleneksel Hristiyanlık ve diğer dinlerdeki anlayıştan farklıdır. Buradaki binyılcılık düşüncesi, dinî bir figürün etrafında dönmekten ziyade bireyin ve insanlığın kolektif olarak bilinç düzeyini yükseltmesi anlamında yorumlanmaktadır. Söz gelimi Hristiyanlık

⁴ Ali Rafet Özkan, *Kıyamet Tarikatları* (İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2006), 124.

⁵ Lennart Sjöberg-Anders af Wahlberg, “Risk Perception and New Age Beliefs”, *Risk Analysis* 22/4 (2000), 751–764.

⁶ Wouter J. Hanegraaff, “New Age Religion and Secularization”, *NVMEN* 47/3 (2000), 293, 307.

⁷ Torsten Norlander vd., “New Age: Exploration of Outlook-on Life Frameworks from a Phenomenological Perspective”, *Mental Health, Religion & Culture* 6/1 (2003), 3.

⁸ Aupers-Houtman, “Beyond the Spiritual Supermarket: The Social and Public Significance of New Age Spirituality”, 201, 202.

⁹ Ali Köse, *Milenyum Tarikatları* (İstanbul: Truva Yayınları, 2006), 159.

¹⁰ Metin Albasan, *Yeni Çağda İçsel Kıyamet ve Değişim Zamanı* (İstanbul: New Age Yayınları, 2006), 14.

¹¹ Ramazan Biçer, “Küreselleşme: İslam Teolojisi Bağlamında Bir Yaklaşım”, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18 (2008), 72.

¹² Köse, *Milenyum Tarikatları*, 160.

¹³ Wikipedia, “New Age” (Erişim: 22 Eylül 2024).

¹⁴ Başkaya, *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi*, 84.

¹⁵ Köse, *Milenyum Tarikatları*, 160, 164.

¹⁶ Hanegraaff, “New Age Religion and Secularization”, 291.

¹⁷ Norlander vd., “New Age: Exploration of Outlook-on Life Frameworks from a Phenomenological Perspective”, 13–14.

âlemindeki İsa'nın ikinci kez dünyaya gelişi, YÇH'de bireyin içindeki Mesih doğasının uyanışı olarak kabul edilmektedir.¹⁸

Bunların yanı sıra YÇH, birbirinden farklı ve hatta çelişkili görünen öğretileri bir araya getiren bir yaklaşıma sahiptir. Bu durum, onun “birleştirici” (senkretik) ve “seçmeci” (eklektik) bir özelliğe sahip olmasından kaynaklanmaktadır.¹⁹ Söz gelimi bir yandan Yeni Çağ inanışlarına bağlı olan kimseler diğer yandan geleneksel bir dine bağlı olabilirler. Örneğin, bir kişi hem İslam'a inanabilir hem de astroloji veya fal gibi Yeni Çağ pratiklerine ilgi duyabilir.²⁰ Ayrıca bünyesinde Budizm, Hinduizm, Şamanizm, mistisizm, astroloji, sufizm, meditasyon, simya, enerji terapileri, alternatif tıp, akupunktur, tarot, kehanet, reenkarnasyon, çakra sistemleri gibi birçok farklı öğreti ve unsuru barındırmaktadır.²¹ Bu çerçeveden bakıldığında, bir nevi dinlerin ve organizasyonların koalisyonu olan bu hareketin geleneksel dinlerden ve inanç sistemlerinden bazı unsurları bünyesine kattığı;²² böylece bilimden ticarete, sağlıktan tıbbı, eğitimden dine ve politikadan sanata kadar birçok alanda kendine yer bulduğu söylenebilir.²³

YÇH'nin bir başka özelliği ise temelde bir din olmayışıdır. Zira bu inanç sisteminin bir doktrini, merkez binası, merkezî yönetimi, ibadethaneleri, lideri, kutsal bir şamanı, ortak bir kitabı,²⁴ belirli üyeleri ve kesin çizgilerle belirlenmiş hükümleri yoktur.²⁵ Bunların yerine her bireyin kendi iç dünyasında Tanrı ile bağlantı kurabileceği ve kişisel gelişim yoluyla spiritüel aydınlanmaya ulaşabileceği bir durum söz konusudur.²⁶ Bu bilgilerden hareketle denebilir ki, YÇH'nin gerek belirli bir liderinin ve kurumsal yapısının olmaması gerekse kendine has bazı öğreti ve uygulamalara sahip olması onu diğer birçok dinî hareketten ve yaşayan büyük dinlerden bir bütün olarak ayırmaktadır.²⁷

1.3. Tarihçesi

YÇH'nin bilinen bir kurucusu yoktur. Ancak yaygınlık kazanması ve popüler hâle gelmesinde Alice Ann Bailey etkili olmuştur. Daha sonra Marilyn Ferguson, Ingo Mörtz ve Ina-Maria Greverus/Gisela Wela bu hareketle yoğun bir şekilde meşgul olmuşlardır. Ferguson ise önemli temsilcilerinden biri olarak kabul edilmektedir.²⁸ Her ne kadar YÇH'nin birçok fikri binlerce yıl öncesine dayansa da başlangıç tarihi 1950'lerdeki bazı süreçlerin

¹⁸ Clarke Garrett, “Swedenborg and the Mystical Enlightenment in Late Eighteenth-Century England”, *Journal of the History of Ideas* 45/1 (1984), 67–68.

¹⁹ Cüneyd Aydın, *İnsanın Anlam Arayışı ve Yeni Çağ İnançları* (Ankara: Araştırma Yayınları, 2016), 83.

²⁰ Mustafa Arslan, *Paranormalizm ve Din* (Malatya: Bilsam Yayınları, 2011), 69.

²¹ Başkaya, *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi*, 87; Sakine Ak, *Yeni Dini Akımlar Bağlamında Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı Örneği* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008), 10; Lorna St. Aubyn, *New Age: Yeni Çağ Akımı*, çev. Nuray Mines-Ercan Arısoy (İzmir: Ege Meta Yayınları, 1998), 47–51.

²² Arslan, *Paranormalizm ve Din*, 69.

²³ Özkan, *Kıyamet Tarikatları*, 124–125.

²⁴ Bk. Albasan, *Yeni Çağda İçsel Kıyamet ve Değişim Zamanı*, 18–24; James Tucker, “New Age Religion and The Cult of The Self”, *Society* 1 (2002), 46–50.

²⁵ Wikipedia, “New Age”.

²⁶ Bk. Albasan, *Yeni Çağda İçsel Kıyamet ve Değişim Zamanı*, 18–24.

²⁷ S. J. Sutcliffe, *Children of the New Age* (New York: Routledge Press, 2002), 24.

²⁸ Özkan, *Kıyamet Tarikatları*, 127–128.

sonucuna dayandırılmaktadır.²⁹ Buna karşın bir kısım araştırmacı bu hareketin 1960'lı yıllarda³⁰ ABD'de ortaya çıkıp oradan da Avrupa'ya yayıldığını ifade etmektedir.³¹

1970'lerden itibaren ise Hristiyanlığın ve laik hümanizmin eksikliklerine bir tepki olarak daha da güçlenmiştir. Bu süreçte özellikle Blavatsky'nin Teosofi ve Hanegraaff'ın Yeni Çağ üzerine yaptığı araştırmalar bu inanışlara meyilli olan bireyleri önemli derecede etkilemiştir.³² 1980'li yıllardan itibaren psikoloji biliminin Doğu ruhçuluğu ile karışması sonucunda, YÇH'nin bazı unsurları ortaya çıkmıştır.³³ Son yıllarda pek çok insan artık yaşam felsefelerini Hristiyanlık yerine Yeni Çağ inanışlarına göre biçimlendirdiğini ifade etmektedir.³⁴

Günümüze gelindiğinde ise bilinen büyük dinlerin etrafındaki mistik inanışlar ile birtakım yerel inanışlar YÇH'nin içinde yer almaya başlamıştır. Böylece YÇH, daha bireyselleşmiş bir manevi anlayış olarak birçok farklı kültürde benimsenmiş ve çeşitli inanç sistemleriyle bütünleşmiştir.³⁵ Diğer bir ifadeyle, geleneksel inançların işlevlerini yitirmesi dinsel anlamda yeni bakış açılarının ortaya çıkmasına yol açmış³⁶ ve bu durum da YÇH'nin dünya üzerinde geniş bir yayılım sağlayabilmesine katkı sağlamıştır.

1.4. Ortaya Çıkma Sebepleri

YÇH'nin ortaya çıkmasında birçok faktörün etkili olduğundan bahsedilmektedir. Bunların en önemlileri psikolojik, sosyolojik ve dinî olmak üzere üç başlık altında toplanabilir.

a) *Psikolojik sebepler*: YÇH'yi doğuran psikolojik sebeplerin başında bireylerin yaşadığı “anlamsızlık” duygusunun geldiği ifade edilmektedir.³⁷ Buna göre kimlik ve kişilik bunalımları, kimlik arayışı ve kimlik inşası eğilimleri YÇH'nin ortaya çıkmasına ve taraftar toplamasına zemin oluşturmuştur.³⁸ Özellikle Batı toplumlarında insanların katı bilimsel düşünceye ve rasyonaliteye karşı tepki göstermeleri, kendi ruhsal deneyimleri aracılığıyla gerçekliği keşfetmeye çalışmaları, modernizmin sebep olduğu manevi bunalımlardan kurtulma çabaları ile modern psikoterapi ve psikiyatriye alternatif yollar aramaları bu hareketin doğmasındaki önemli psikolojik etkenlerdendir. Nitekim baskın kültüre ve resmî kiliselere karşı çıkarak kendini var eden bu hareket, Batı'da ortaya çıkan aşırı modernleşme akımlarının doğal bir sonucu olarak görülmektedir.³⁹ Ayrıca sekülerleşme de bu hususta önemli bir role sahiptir. Nitekim sekülerleşmeyle birlikte tarih boyunca tecrübe edilerek

²⁹ Albasan, *Yeni Çağda İçsel Kıyamet ve Değişim Zamanı*, 24.

³⁰ Köse, *Milenyum Tarikatları*, 159.

³¹ Özkan, *Kıyamet Tarikatları*, 123.

³² Aupers-Houtman, “Beyond the Spiritual Supermarket: The Social and Public Significance of New Age Spirituality”, 6.

³³ Başkaya, *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi*, 39, 41.

³⁴ Sutcliffe, *Children of the New Age*, 14.

³⁵ Başkaya, *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi*, 53.

³⁶ Sutcliffe, *Children of the New Age*, 14.

³⁷ Mustafa Arslan, “Yeni Toplum, Yeni Dinsellikler: Küreselleşme Sürecinde Dinin Gelişen Soft Power Etkisi”, *Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi-II, Küresel Değişim ve Demokratikleşme* (Malatya: İnönü Üniversitesi, 2012), 859.

³⁸ Halil Doğan, *Batı'da Ortaya Çıkan Yeni Dini Hareketler: Hare Krishna Hareketi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009), 8.

³⁹ Orhan Türkdöğen, “Türk toplumunda Yeni Dini Hareketler ve Cemaatlaşma”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (Özel Sayı) 39/2 (1999), 67.

kesinlik atfedilen değerler tehdit edilmiş ve hayat kutsalla olan bağından soyutlanmıştır. Bu kapsamda YÇH ve benzeri dinî hareketler, söz konusu değerlere tekrar önem kazandırmak için ortaya çıkmıştır.⁴⁰

Bunların yanı sıra bireylerin sevgi ve ilgi ihtiyacı içerisinde olmaları ve ihtiyaçlarını karşılamak için bir arayış içine girmeleri de bu hareketin doğmasına yol açmıştır. Nitekim bu tür dinî hareketlerin eğitilmiş, zengin, zeki ve güçlü olmalarına rağmen sevgi ve ilgi özlemi çeken insanları kendilerine çekmeye çalıştığı bilinmektedir.⁴¹

b) *Sosyolojik sebepler*: Küreselleşme sürecinde iletişim teknolojilerindeki gelişmeler yeni dinî inanışların dünya çapında yayılıp tanınmasına neden olmuştur.⁴² Benzer şekilde endüstrileşme ve şehirleşme de bu tür hareketlerin ortaya çıkması ve yayılmasında etkili olmuştur. Zira bakıldığında YÇH ve benzeri dinî hareketlerin, genellikle büyük ve önemli şehirlerin çevresinde yayıldığı görülmektedir. Özellikle şehirlere göç edenler geleneksel inançlarından bağlarını koparmakta ve kendilerini geleneklerinden soyutlamaktadırlar. Bu da YÇH'nin ortaya çıkmasında, taraftar toplamasında ve yaygınlaşmasında önemli rol oynamıştır.⁴³

Bunların yanı sıra, modernleşme bireyin ruhsal dünyasında bunalım ve anlam kaybı meydana getirmiştir. Bunlardan kurtulmak isteyen bireyler ise özgürlük arayışına girmiştir. Bireyler bu arayışlarını YÇH ve benzeri akımlarla gidermeye çalışmıştır.⁴⁴ Bu durumda YÇH, özgürlük ve anlam arayışı içerisinde olan bireylerin sarılabilecekleri bir kurtarıcı olarak ortaya çıkmıştır.⁴⁵ Ayrıca 1960'lardaki Amerikan gençliğinin hedonist yaşam felsefesine sahip olması ve Doğu dinleriyle hemhâl olması da YÇH'nin ortaya çıkışındaki diğer sosyolojik sebepler arasında sayılabilir.⁴⁶

Kültürler arası etkileşim de YÇH ve benzeri dinî akımların kendilerine uygun zemin bulmalarına, tanınıp yaygınlaşmalarına katkı sağlayan sosyolojik sebeplerdendir. Zira farklı kültürler, globalleşen dünyada daha fazla temas hâlinde olmakta ve bu durum ise toplumların birbirlerinin kültür ve din anlayışlarından etkilenmesine yol açmaktadır. Bu da YÇH gibi dini hareketlerin ortaya çıkmasında önemli rol oynamıştır.⁴⁷

c) *Dini sebepler*: YÇH'nin ortaya çıkmasında dinî sebepler de önemli bir rol oynamıştır. Geleneksel dinlerin bireylerin manevi ihtiyaçlarına yeterince cevap veremediği düşüncesi, insanları alternatif inanç sistemlerine yönlendirmiştir.⁴⁸ Özellikle kilisenin kendisinden beklenenleri karşılayamaması, inananlarını memnun edememesi ve yozlaşması bu

⁴⁰ Köse, *Milenyum Tarikatları*, 15-19; Iryna Shavrina-Volodymyr Skrebets, "New Age as a form of Individual Religiosity", *SKHID (EAST)* 7/1 (2025), 71.

⁴¹ Mehmet Ali Kirman, "Beyin Yıkama Teorileri", *AÜİFD XLV/1* (2004), 124-125.

⁴² Hüseyin Ezber Bodur, "Moonculuk Hareketi ve Türkiye'de Benzer Bir Cemaat Yapılanmasının Sosyolojik Analizi", *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1 (2003), 15, 32-34.

⁴³ Ahmet Faruk Kılıç, "Din Sosyolojisinde Dini Grup Tipolojileri", *Değerler Eğitimi Dergisi* 5/13 (2007), 48-49.

⁴⁴ Başkaya, *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi*, 115-116.

⁴⁵ Adem Efe, "Küreselleşme: Yeni Dini Hareketler ve İnternet", *Uluslararası Davraz Kongresi* (Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, 2009), 4.

⁴⁶ Özkan, *Kıyamet Tarikatları*, 124-125.

⁴⁷ Ak, *Yeni Dini Akımlar Bağlamında Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı Örneği*, 15.

⁴⁸ Norlander vd., "New Age: Exploration of Outlook-on Life Frameworks from a Phenomenological Perspective", 2.

faktörlerin başında gelmektedir.⁴⁹ Bu durumun bir sonucu olarak geleneksel olmayan yeni bakış açılarının ortaya çıkmasına ve taraftar bulmasına yol açmıştır.⁵⁰

Modern dönemde yaşanan hızlı değişimler de dünyevi yaşama düşkünlüğü, aşırı rasyonalizmi, pozitivizmi ve materyalizmi beraberinde getirmiştir. Bu durum ise bireylerde bir inanç boşluğunun doğmasına yol açmıştır. Geleneksel dinler veya inançlar bu boşluğu dolduramayınca YÇH ve benzeri dinî hareketler devreye girmiştir. Böylece bilinen kurumsal dinlerin veya inanç sistemlerinin bireylere sunamadığı manevi ihtiyacı bu hareketler sağlamaya çalışmıştır. Nitekim YÇH de geleneksel, dinî ve toplumsal değerleri sorgulayarak müntesiplerine yeni bir yaşam felsefesi sunmaya çalışmaktadır.⁵¹

Bunların yanı sıra yaşayan büyük dinlerin bireye verdiği değer yetersiz kalması ile teknolojinin bireye sunduğu yeniliklere dinin yetişememesi, bireyin kimliğinde karmaşa meydana getirmiştir. Bu da insanların; bireye değer veren, onu önemli gören ve ona kendini işe yarar hissettiren YÇH gibi dinî hareketlere yönelmelerine yol açmıştır.⁵² Yani ruhsal ihtiyaçlar karşısında çıkış yolu arayan bireyler, kendilerine hitap etmeyen dinî sunumlarla karşılaştıklarında YÇH tarzı dinsel hareketlere yönelmişlerdir.⁵³

Bu bilgilerden hareketle denebilir ki, bireylerin dinî kimlik ve manevi ihtiyaçlarını karşılamak adına mevcut dinî yapıların yetersiz kalması YÇH'nin ortaya çıkmasında ve toplumlar arasında hızla benimsenmesinde önemli rol oynamıştır. Zira din, insanların toplum içindeki yerlerinin belirlenmesinde önemli bir referans olarak kullanılmaktadır. Bu sebeple; mevcut dinî inançların bireysel tatmin sağlayamaması, kişinin kendisini ifade etmesine engel teşkil etmesi, YÇH ve benzeri dinî hareketlerin doğmasına zemin hazırlamıştır.⁵⁴

1.5. Temel İnançları

Yeni Çağ Hareketi, daha önce de ifade edildiği üzere seçmeci ve birleştirici bir özelliğe sahip olduğundan bünyesinde farklı din ve dünya görüşüne ait olan birçok inancı barındırmaktadır. Bunlardan öne çıkanları şu şekilde sıralamak mümkündür:

a) *Tanrı inancı*: YÇH'de Tanrı, geleneksel dinlerdeki özelliklerine sahip değildir. O, kişisel varlığı olmayan bir güç olarak kabul edilmektedir.⁵⁵ YÇH'de doğanın hepsine bir Tanrı olarak tapılabilir.⁵⁶ Yani YÇH'de bütün insanlar bir Tanrı olabilir. Zira herkes Tanrı'nın ruhundan bir parça taşımaktadır.⁵⁷

YÇH'de Tanrı, olayları ve kişileri yargılamaz. Çünkü bu inanç sistemine göre Tanrı, bireyler üzerinde hakimiyeti olan üstün bir varlık olarak görülmemektedir. Diğer bir ifadeyle

⁴⁹ Özlem Uluç, *Yeni Dini Hareketler* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006), 76, 83.

⁵⁰ Norlander vd., "New Age: Exploration of Outlook-on Life Frameworks from a Phenomenological Perspective", 1.

⁵¹ Ünver Günay, *Din Sosyolojisi* (İstanbul: İnsan Yayınları, 2011), 499, 497-498; Tucker, "New Age Religion and the Cult of the Self", 50.

⁵² Ak, "Yeni Dini Akımlar Bağlamında Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı Örneği", 15.

⁵³ Ramazan Biçer, "Heretik Bir New Age Tarikatı Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı", *EKEV Akademik Dergisi* 29 (2006), 29-30.

⁵⁴ Ak, "Yeni Dini Akımlar Bağlamında Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı Örneği", 14.

⁵⁵ Özkan, *Kıyamet Tarikatları*, 129; Steve Keohane, "The Age-Old New Age Movement" (Erişim: 24 Eylül 2024).

⁵⁶ Jeremiah Project, "Seven Major Teachings of the New Age" (Erişim: 24 Eylül 2024).

⁵⁷ Sjöberg-Wahlberg, "Risk Perception and New Age Beliefs", 752.

Tanrı, herkes tarafından kabul gören Yüce bir varlık olmaktan ziyade çağrıldığında yardıma gelecek olan bir varlıktır.⁵⁸ Sonuç olarak denebilir ki, Yeni Çağ inanışlarında bilinen kurumsal dinlerde olduğu şekliyle bir Tanrı yoktur. Geleneksel inançlarda daha çok doğaüstü varlıklara atfedilen sıfatlar veya güçler, Yeni Çağ felsefesinde bireyin içsel dünyası ile zihinsel ve ruhsal yapısında konumlandırılmaktadır.⁵⁹

b) *İnsanla ilgili inanç*: YÇH'ye göre, ileriki dönemde insanın kendisi Tanrı olacaktır. Kendindeki güçleri fark ederek onları kullanacaktır. Buna göre insan, hayatın ruhudur ve Tanrı'nın bir parçasıdır.⁶⁰ Yani insan kendi kendisinin tanrısıdır ve bu sebeple de gücün yaratıcısıdır.⁶¹ Bu harekette birey tek ve biricik olarak görülür. Yani insan, kendini geliştirme ve ifade etme noktasında benzersiz bir potansiyele sahiptir.⁶² Bu açıdan insanla ilgili en dikkat çekici unsurlardan biri, benliğinin kutsal olarak kabul edilmesidir.⁶³ Yeni Çağ felsefesine göre kişi hem yaratıcı bir potansiyele sahiptir hem de kendi hayatının yaratıcısıdır. Bu sebeple de kişisel sorumluluk ön plandadır.⁶⁴

İnsanı kutsallaştırarak her şeyin merkezine koyan bu yaklaşım, bireysel duygular ve hisler temelinde bir yaşam perspektifinin benimsenmesini savunmaktadır. Başka bir deyişle, bireyin kendi yaşamında başarılı ve öz saygı seviyesi yüksek iyi bir vatandaş olabilmesi öncelikli olarak kendisiyle ve diğer insanlarla sağlıklı ilişkiler kurabilmesine bağlıdır. Bunun için de bireyin içsel dünyasının güçlü ve donanımlı olması oldukça önemlidir. Sonuç olarak YÇH, bireye kendisinin merkezde olduğunu anlatan bir evren tasarımı sunar. Kişinin kendi narsisizmi ile başa çıkmasını ise ruhsal çalışmalarla kolaylaştırmaya çalışır. Böylece ben ve öteki ilişkisini yeniden tanımlar.⁶⁵

c) *Reenkarnasyon inancı*: Bu inanç “yeniden ete kemiğe bürünme/bedenlenme” anlamına gelir⁶⁶ ve ruhun bedenler arasındaki göçünü ifade eder. Diğer bir deyişle, bedenin ölümü sonrası ruhun başka bir bedende görünmesi anlamını ifade eder. Buna Arapça “tenasüh” anlamında yeniden doğmak da denebilir.⁶⁷

Bu inancın kökenleri, tarihin çok eski dönemlerine kadar uzanmaktadır. Başta Şamanizm olmak üzere Hinduizm ve Caynizm gibi Uzak Doğu dinleri ve bu dinlerin ezoterik yorumları çerçevesinde geniş bir coğrafyada yaygınlık göstermektedir. Söz konusu inancın iki farklı şekli bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, ruhların bedeni terk ettikten sonra aynı ya da farklı türdeki bedensel formlara geçiş yapmasıdır. Bu bedensel formlar insan, hayvan veya bitki olabilir. İkincisi ise ruh göçünün yalnızca aynı türler arasında gerçekleşmesi ve

⁵⁸ Tucker, “New Age Religion and the Cult of the Self”, 51.

⁵⁹ Başkaya, *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi*, 90.

⁶⁰ Özkan, *Kyamet Tarikatları*, 136.

⁶¹ Albasan, *Yeni Çağda İçsel Kiyamet ve Değişim Zamanı*, 16; Jeremiah Project, “Seven Major Teachings of the New Age”.

⁶² Norlander vd., “New Age: Exploration of Outlook-on Life Frameworks from a Phenomenological Perspective”, 12.

⁶³ Tucker, “New Age Religion and the Cult of the Self”, 47.

⁶⁴ Inger Askehave, “If Language is a Game-these are the Rules: A Search into the Rhetoric of the Spiritual Self-help Book if Life is a Game-these are the Rules”, *Discourse & Society* 15/1 (2004), 11.

⁶⁵ Bk. K. Oya Paker, “Postmodern Bilgelik: Yeni Çağ Söyleminde Kişisel Gelişim ve Ruhsal Alıştırmalar”, *Psikolojik Çalışmaları Dergisi* 31 (2011), 64-65, 81, 94-95.

⁶⁶ Ali İhsan Yitik, “İslam Dini ve Hint Karma-Tenasüh İnancı”, *TDV-İstanbul Müftülüğü Dergisi* 16 (2012), 46.

⁶⁷ Adnan Bülent Baloğlu, *Reenkarnasyon* (Ankara: Kitabiyat, 2000), 9.

tekâmül süreci doğrultusunda işlemesidir. Yani ruhun ölümü sonrasında yeniden bir insan bedenine geçiş yapması anlamına gelmektedir.⁶⁸

d) *Karma inancı*: Bu inanç, ahlaki bir evren düzenini ifade etmekte olup mevcut hayatta gerçekleştirilen eylemlerin canlının kaderini etkileyeceğini ve yeniden doğuş sürecinde belirleyici bir rol oynayacağını anlatır. Dolayısıyla karmada her canlı, içinde bulunduğu durumu kendi amelleri aracılığıyla kazanır ve bu yönüyle de tenasüh inancıyla birlikte çalışır.⁶⁹ Bunun yanı sıra karma, ideal bir temel ilke olarak değerlendirilebilir. Buna göre karma, dışsal bir yargılamaya gerek duymaksızın hayatın kendisinde doğrudan var olan bir olgudur ve bireyin hak ettiği deneyimlerle karşılaşacağı anlamını taşımaktadır.⁷⁰ Bu açıdan YÇH'de karma inancı bireyin yaşamı sonlandığında hangi kriterlere göre ödüllendirilip hangilerine göre cezalandırılacağına dair merkezi bir inanç olarak kabul edilmektedir.⁷¹

e) *Astroloji inancı*: Bu inançta göre, yıldızların gözlemlenmesi yoluyla gelecek önceden bilinebilir. Astroloji, gökyüzünde yer alan yıldızların oluşturduğu burçların insanlar üzerinde belirli etkiler meydana getirdiğine inanmayı ifade etmektedir. Bu inanç çerçevesinde, bireylerin mizaç ve huylarındaki değişiklikler dahi burçlarla ilişkilendirilmektedir.⁷² Astroloji, temelde gök cisimlerinin hareketlerinin yeryüzündeki canlı ve cansız varlıklar üzerindeki etkilerini inceleyerek bu etkiler ışığında geleceği tahmin etme sanatıdır. Diğer bir deyişle astroloji, gök cisimlerinin hareketleri ile dünya üzerindeki olaylar arasında bir ilişki olduğu tezini işlemektedir.⁷³ Bireylerin astrolojiye yönelmesinde ise geleceği merak etmek, mistik güçlerden yardım alma ihtiyacı duymak ve kişisel sorunlara çözüm aramak gibi faktörler etkili olmaktadır.⁷⁴

f) *Panteizm inancı*: Tanrı ile âlemin tek ve bir olduğu inancıdır. Bu açıdan Tanrı'nın müstakil bir şahsiyeti yoktur. Bu inanç, yoktan var edilen ile yaratıcı arasındaki ayrımı ortadan kaldırdığı için bütün dinlere muhalif bir özelliğe sahiptir. Çünkü Panteizm, maddi dünyanın ezeli ve ebedi olduğunu savunmakta ve bu görüş çerçevesinde ahiret hayatını reddetmektedir.⁷⁵ YÇH'nin temel inançlarından sayılan bu inanç; çeşitli kaynaklarda Tanrı-âlem ikiliğini ortadan kaldıran felsefi bir doktrin,⁷⁶ Tanrı'nın her şeyde ve her yerde olduğunu öne süren bir görüş,⁷⁷ evreni Tanrı'nın varlığının devamı olarak gören bir düşünce⁷⁸ ve tabii olan her nesnenin ilahi olduğuna dair bir inanış olarak tanımlanmaktadır.⁷⁹

⁶⁸ Caner Işık, "Halk İnançlarında Kalıp Değiştirme, Ruh Göçü", *ACTA TURCICA Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi* 2 (2012), 48-49.

⁶⁹ Ekrem Sarıncıoğlu, *Dinler Tarihi* (Isparta: Fakülte Kitabevi, 2004), 168-169.

⁷⁰ Aubyn, *New Age: Yeni Çağ Akımı*, 35.

⁷¹ Sjoberg-Wahlberg, "Risk Perception and New Age Beliefs", 752.

⁷² Robert Fleury, *Yıldızname ve Büyü*, çev. Sema Parlak (İstanbul: Kibele Yayınları, 1996), 4, 9.

⁷³ Bk. Giovanni Scognamiglio, *Astroloji ve Yıldızbilimi*, çev. Arif Arslan (İstanbul: Karizma Yayıncılık, 1999), 11-15.

⁷⁴ Türkan Düztepe, *Popüler Kültür Ürünü Olarak Gazetelerin Astroloji Köşelerinin Değerlendirilmesi* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2005), 51.

⁷⁵ Ell Hacc Hüseyin Vedad, *Vahdet-i Vücûd* (İstanbul: Ferda Kitabevi, 2009), 20.

⁷⁶ Mehmet S. Aydın, *Din Felsefesi* (İzmir: İzmir İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2002), 186.

⁷⁷ Ahmet Arslan, *Felsefeye Giriş* (Ankara: Vadi Yayınları, 2002), 231.

⁷⁸ Selçuk Budak, *Psikoloji Sözlüğü* (Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2000), 590.

⁷⁹ Musa Kazım Arıcan, "Panteizm ve Panenteizm Tartışmaları Arasında Spinoza", *Beytulhikme an International Journal of Philosophy* 3/1 (2013), 19.

f) *Panenteizm inancı*: Tanrı'nın evrenin her anında varlık göstermesi ve evrenle sürekli bir bağlantı içinde olması anlamına gelen bir inançtır. Buna göre Tanrı, evrende içkin bir varlık olarak kabul edilir, ancak evren Tanrı'nın ta kendisi değildir. Yani, Tanrı evrenden aşkındır. Panenteizm anlayışında, Tanrı hem evrende içkin hem de evrenden aşkındır ve bu yönüyle Tanrı, iki kutuplu bir öz taşımaktadır.⁸⁰

Tüm bu temel inançların yanı sıra *kurtuluş inancı* (olağanüstü bilgiler için şuurun serbest kalması⁸¹ ve aydınlanmış olmak);⁸² *günah inancı* (cehennem ve hesap gününün inkârı,⁸³ günah kavramının reddedilmesi);⁸⁴ *evrensel din inancı* (diğer dinlerin geçerliliğini kaybettiği ve asıl olanın kendisi olduğu)⁸⁵ ve *çağdaş konular* (fal, tarot, meditasyon ihtiyacı, büyü pratikler, alternatif tıp)⁸⁶ gibi bazı tali inanç ve ilkeler YÇH bünyesinde yer almaktadır.

Bu bilgilerden hareketle denebilir ki, YÇH kurumsal dinler tarafından sapkın olarak görülmekle birlikte insanlardaki inanmaya yönelik ihtiyacı belli bir düzeyde karşılayabileceği tezini savunmaktadır. Zira bu tür dinî akımlar, genellikle bireylerin manevi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ortaya çıkmaktadır. Eğer kurumsal dinler, bireylerin manevi ihtiyaçlarını yeterince karşılayamıyorsa ya da toplumsal olarak ilgi görmüyorsa, bu durumda Yeni Çağ gibi inanışlar, geleneksel dinlerin bıraktığı boşluğu doldurmaya çalışmaktadır.⁸⁷

2. Yeni Çağ İnanışları ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Son yıllarda özellikle Türkiye'deki alan yazın incelendiğinde geleneksel dinlere veya inançlara bir tepki olarak ortaya çıkan YÇH ve dolayısıyla onun sahip olduğu inançlarla bazı kavramlar, konular veya değişkenler arasındaki ilişkileri ele alan birtakım saha çalışmalarının yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda Yeni Çağ inanışlarının hem demografik (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, yaşanılan yer, medeni durum vb.) hem de çeşitli değişkenlerle (dinsel fundamentalizm, anlam arayışı vb.) ele alındığı anlaşılmaktadır.

2.1. Yeni Çağ İnanışları ile Demografik Değişkenler

Medeni durum ile Yeni Çağ inanışları arasındaki ilişkileri ele alan yurt içi ve yurt dışı birtakım çalışmalar mevcuttur. Bunlardan bazılarında iki değişken arasında anlamlı ilişki tespit edilmişken diğer bazılarında ise herhangi bir ilişki saptanmamıştır. Örneğin Aydın (2015) tarafından yapılan bir çalışmada medeni durum açısından katılımcıların Yeni Çağ inanç düzeyi puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre bekârların ortalama puanları evlilerden daha yüksek çıkmıştır.⁸⁸ Yurt dışında yapılan bazı çalışmalara bakıldığında da paralel sonuçların olduğu görülmektedir. Örneğin Tucker

⁸⁰ Metin Yasa, "Panenteizmin Tarihsel Ardalanı Üzerine", *OMÜİFD* 18-19 (2005), 131.

⁸¹ Özkan, *Kıyamet Tarikatları*, 132-133.

⁸² Keohane, "The Age-Old New Age Movement".

⁸³ Jeremiah Project, "Seven Major Teachings of the New Age".

⁸⁴ Keohane, "The Age-Old New Age Movement".

⁸⁵ Uğur Özdemir, *Yeniçağ Dini Akımların Teolojik Açıdan İncelenmesi* (Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011), 37.

⁸⁶ Keohane, "The Age-Old New Age Movement".

⁸⁷ Aydın, *İnsanın Anlam Arayışı ve Yeni Çağ İnançları*, 75.

⁸⁸ Cüneyd Aydın, *İnsanın Anlam Arayışı ile Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki* (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2015), 128.

(2002), Batı toplumlarındaki Yeni Çağ inançlarına sahip kimselerin genellikle uzun süreli ilişkilere girmekten kaçınan bekâr insanlardan oluştuğunu ifade etmektedir.⁸⁹ Benzer şekilde diğer bazı araştırmacılar da Yeni Çağ müntesiplerinin çoğunlukla hiç evlenmemiş kişiler olduğunu belirtmektedirler.⁹⁰ Bunlara karşın Aydın (2008) tarafından yapılan başka bir çalışmada iki değişken arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.⁹¹ Araştırmacılar evli olmayan bireylerin daha yüksek ortalama puana sahip olmasını, bekârların Yeni Çağ etkinlikleri için daha uygun zaman ve ortama sahip olmalarına bağlarken; değişkenler arasında herhangi bir ilişki olmamasını ise kullanılan örneklemin ait olduğu kültürel yapıya dayandırmaktadır.⁹²

Öğrenim durumu ile Yeni Çağ inanışları arasındaki ilişkilere yönelik çalışmalara bakıldığında, farklı sonuçların tespit edildiği anlaşılmaktadır. Örneğin Possamai (2000), Yeni Çağ inanışlarına bağlı olan kişilerin eğitim düzeyi bakımından üst seviyede olduğunu söylerken;⁹³ Sjöberg ve Wahlberg (2000) eğitim düzeyi ile Yeni Çağ inanışları arasında negatif bir ilişki olduğunu ifade etmektedir.⁹⁴ Aydın (2008, 2015) tarafından yapılan çalışmalarda ise iki değişken arasında anlamlı ilişki bulunmadığı gibi gruplar arasında anlamlı farklılık da tespit edilmemiştir.⁹⁵

Sonuçları değerlendiren araştırmacılar, ilişkilerin anlamlı olmasını bireylerin eğitilmiş olsalar bile yaşadıkları bazı yoksunluk duygularını Yeni Çağ inanışlarıyla telafi etmeye çalışmalarına bağlamaktadır.⁹⁶ Değişkenler arasında ilişki olmamasını ise Yeni Çağ ile ilgili inanışların katılımcıların zihinlerinde net olarak yerleşmemiş olmasına, katılımcıların Yeni Çağ inanışları hakkında yeterli bilgiye sahip olmamasına, eğitim düzeyi bakımından bireylerin inanma ile yaşamı anlamlandırma ihtiyacını gidermek isteme konusunda benzer özelliklere sahip olmasına dayandırmaktadırlar.⁹⁷

Cinsiyet ile Yeni Çağ inanışları arasındaki ilişkiye yönelik çalışmalar da yapılmıştır. Aydın (2015), iki değişken arasında anlamlı ilişki olduğunu ve kadınların daha yüksek ortalama puan aldığını tespit etmiştir. Ona göre sonucun bu şekilde çıkmasında kadınların bu tür inançlara daha eğilimli olmaları, başkalarının telkinine daha kolay maruz kalmaları, olağanüstü olaylara daha çok eğilim göstermeleri ve duygusal yönlerinin daha baskın olması nedeniyle dinî meselelerde akılcı muhakemeye erkeklere kıyasla daha az başvurmaları etkili olmuştur. Bunun yanı sıra, geleneksel din eğitimi bağlamında sunulan imkânlardan erkeklere oranla daha sınırlı şekilde yararlanmaları da bu durumu pekiştiren unsurlar

⁸⁹ Tucker, "New Age Religion and the Cult of the Self", 50.

⁹⁰ Daniel P. Mears-Christopher G. Ellison, "Who Buys New Age Materials? Exploring Sociodemographic, Religious, Network, and Contextual Correlates of New Age Consumption", *Sociology of Religion* 61/3 (2000), 302, 305; Robert D. Fath, *A Pastoral Approach to the New Age: Neopaganism and Reincarnation* (Mount Angel Seminary, Doctoral Dissertation, 2006), 21.

⁹¹ Cüneyd Aydın, *Dinsel Fundamentalizm ile Yeni Çağ İnançlarına Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiler* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008), 60.

⁹² Bk. Aydın, *İnsanın Anlam Arayışı ile Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki*, 130; Aydın, *Dinsel Fundamentalizm ile Yeni Çağ İnançlarına Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiler*, 71-72.

⁹³ Adam Possamai, "A Profile of New Agers: Social and Spiritüel Aspects", *Journal of Sociology* 36/3 (2000), 364.

⁹⁴ Sjöberg-Wahlberg, "Risk Perception and New Age Beliefs", 757.

⁹⁵ Bk. Aydın, *Dinsel Fundamentalizm ile Yeni Çağ İnançlarına Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiler*, 60; Aydın, *İnsanın Anlam Arayışı ile Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki*, 139.

⁹⁶ Bk. Kirman, "Beyin Yıkama Teorileri", 124, 132.

⁹⁷ Aydın, *Dinsel Fundamentalizm ile Yeni Çağ İnançlarına Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiler*, 73-74; Aydın, *İnsanın Anlam Arayışı ile Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki*, 142.

arasında yer almaktadır. Öte yandan, Türkiye’de toplumsal roller erkeklerin astroloji, büyü, falcılık ve medyumluk gibi pratiklerle ilgilenmesini sınırlayarak bu tür inanış ve uygulamalara yönelmeleri hâlinde olumsuz toplumsal tepkilere maruz kalmalarına neden olabilmektedir. Bu durum, dolaylı olarak kadınların söz konusu inanış ve uygulamalara erkeklere kıyasla daha fazla ilgi gösteriyor gibi görünmesine yol açmış olabilir.⁹⁸

Benzer başka çalışmalarda da kadınların Yeni Çağ inanışlarına daha fazla yöneldiği ifade edilmektedir. Bu araştırmalara göre sonuçların bu şekilde çıkmış olmasında kadınların erkeklere göre Yeni Çağ fikir ve pratiklerine daha meyilli olmasının, kendilerine söz konusu hareket tarafından pozitif ayrımcılık yapılmasının, onlara içinde bulundukları geleneksel olanın dışına çıkma fırsatı sunulmasının ve erkeklerin kadınlara göre Yeni Çağ düşüncesine daha olumsuz bakmasının etkisi vardır.⁹⁹ Bunlara karşın Aydın (2008) tarafından yapılan başka bir çalışmada, cinsiyet ile Yeni Çağ inanışları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.¹⁰⁰

Sosyo-ekonomik durum ile Yeni Çağ inanışları arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara gelince, elde edilen sonuçların farklılık gösterdiği söylenebilir. Bazı araştırmalarda sosyo-ekonomik düzeyi daha üst olanların bu tür hareket ve inanışlara meyledeceği ifade edilse de¹⁰¹ diğer bazılarında orta gelir düzeyinde olanların bu tür inanışlara daha yatkın olduğu belirtilmektedir.¹⁰² Bu araştırmalara göre, üst sosyo-ekonomik düzeyde olanların bu inançlara daha meyilli olması söz konusu hareketin kapitalizmle daha bağlantılı olmasından kaynaklanmaktadır.¹⁰³ Bunlara karşın iki değişken arasında anlamlı herhangi bir ilişki tespit etmeyen bazı araştırmalar da mevcuttur.¹⁰⁴ Bunlardan bazılarına göre iki değişken arasında ilişki çıkmaması, örneklemin büyük oranda kendini sosyoekonomik olarak orta düzeyde görmesinden kaynaklanmaktadır.¹⁰⁵

Yaşanılan yer ile Yeni Çağ inanışları arasındaki ilişkileri inceleyen yerli ve yabancı bazı araştırmalara bakıldığında, genellikle şehirde yaşayanların YÇH ve benzeri dinî hareketlere

⁹⁸ Bk. Aydın, *İnsanın Anlam Arayışı ile Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki*, 130-134.

⁹⁹ Mears-Ellison, "Who Buys New Age Materials? Exploring Sociodemographic, Religious, Network, and Contextual Correlates of New Age Consumption", 293; J. P. Bloch, "Countercultural Spiritualists' Perceptions of the Goddess", *Sociology of Religion* 58/2 (1997), 181-190; Tucker, "New Age Religion and the Cult of the Self", 50; Gregory C. R. Yates-Margaret Chandler, "Where Have all the Skeptics Gone?: Patterns of New Age Beliefs and Anti-scientific Attitudes in Preservice Primary Teachers", *Research in Science Education* 30/4 (2000), 383; Burcu Doğan Koçak, *Anlam Arayışı, Alternatif Kutsallıklar, İhtiyaca Uyarlanmış İtikatler: Türkiye’de Yeni Çağ İnanışları ve Pratikleri* (İstanbul: İstanbul Beykent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Doktora Tezi, 2024), 257; Deniz Topaloğlu, *Yeni Çağ İnanışlarına Katılım Motivasyonunun Sosyolojik Görünümleri: İzmir Örneği* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022), 108-109; Ekber Şah Ahmedî, "Yeni Çağ İnanışlarının Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Bursa Örneği", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 26/1 (2022), 144.

¹⁰⁰ Aydın, *Dinsel Fundamentalizm ile Yeni Çağ İnançlarına Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiler*, 60.

¹⁰¹ Kirman, "Beyin Yıkama Teorileri", 132; Doğan, *Batı’da Ortaya Çıkan Yeni Dini Hareketler: Hare Krishna Hareketi*, 98; Ali Bayer, *Sosyolojik Perspektiften Sekülerleşme ve Din İlişkisine Yeniden Bakış* (Kahramanmaraş: KSIÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006), 90; Koçak, *Anlam Arayışı, Alternatif Kutsallıklar, İhtiyaca Uyarlanmış İtikatler: Türkiye’de Yeni Çağ İnanışları ve Pratikleri*, 257-258.

¹⁰² Tucker, "New Age Religion and the Cult of the Self", 50.

¹⁰³ Bayer, *Sosyolojik Perspektiften Sekülerleşme ve Din İlişkisine Yeniden Bakış*, 90.

¹⁰⁴ Aydın, *Dinsel Fundamentalizm ile Yeni Çağ İnançlarına Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiler*, 76; Aydın, *İnsanın Anlam Arayışı ile Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki*, 148; Ahmedî, "Yeni Çağ İnanışlarının Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Bursa Örneği", 145.

¹⁰⁵ Aydın, *Dinsel Fundamentalizm ile Yeni Çağ İnançlarına Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiler*, 76.

daha fazla yöneldiği görülmektedir.¹⁰⁶ Örneğin Aydın (2008), yaptığı çalışmada şehirde yaşayanların Yeni Çağ inanç düzeylerinin, kırsalda yaşayanların Yeni Çağ inanç düzeylerinden daha yüksek olduğunu bulmuştur.¹⁰⁷ Sonuçların bu şekilde olması söz konusu inançların öncelikle şehirlerde yaygınlık göstermesine bağlanmaktadır.¹⁰⁸ Ancak iki değişken arasında ilişki tespit etmeyen çalışmalar da vardır. Buna göre değişkenler arasında ilişki olmamasının temel sebebi gelişen teknolojiyle birlikte kırsalla kent arasındaki farklılıkların ortadan kalkması olarak gösterilmektedir.¹⁰⁹

Yaş ile Yeni Çağ inanışları arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalarda anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Örneğin Aydın (2008) iki değişken arasında anlamlı ilişki tespit etmiştir.¹¹⁰ Benzer başka bir çalışmada Aydın (2015) yaş grupları bakımından katılımcıların Yeni Çağ inanç düzeyleri arasında farklılaşmalar olduğunu, daha genç olanların puan ortalamalarının daha yaşlı olanlardan yüksek çıktığını bulmuştur.¹¹¹ Sonuçların gençler lehine çıkmasında genç yetişkinlikten itibaren geleneksel dine karşı ilginin azalmaya başlamasının etkili olabileceği ileri sürülmektedir. Nitekim özellikle bu yaş grubunda bulunanlar, dinî düşüncelerini oluşturma sürecinde olduklarından farklı inanç sistemlerine yönelebilmektedirler. Ayrıca genç bireylerin sosyal etkileşime daha açık olmaları, akran ilişkilerinden güçlü bir şekilde etkilenmeleri ve yaşlı bireylere kıyasla hayatın çeşitli alanlarında geleneksel normlara karşı doğal bir tepki içinde bulunmaları, onları alternatif inanç arayışlarına yönlendirebilecek faktörler arasında yer almaktadır.¹¹² Bunlara karşın bazı çalışmalarda ise geçlerden ziyade orta yaş grubunda olanların Yeni Çağ inanışlarına yöneldiği ortaya konmuştur.¹¹³

2.2. Yeni Çağ İnanışları ile Diğer Bazı Değişkenler

Literatür incelendiğinde Yeni Çağ inanışlarının demografik değişkenlerin dışındaki başka değişkenlerle de ele alındığı anlaşılmaktadır. Örneğin Aydın (2008, 2015) tarafından konuyla ilgili yapılan çalışmalarda Yeni Çağ inançları ile “*dinsel fundamentalizm*” ve “*anlam arayışı*” değişkenleri arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Elde edilen sonuçlara bakıldığında Yeni Çağ inanışları ile dinsel fundamentalizm arasında anlamlı bir ilişki bulunmamışken,¹¹⁴ anlam arayışı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.¹¹⁵ Aydın (2008, 2015) yaptığı araştırmalardan elde ettiği sonuçların bu şekilde çıkmış olmasında örneklem zihninde konuya dair bilgilerin belirsizliğinin, Türk-Müslüman kültüre sahip bir toplumun büyük bir kısmında bu tür inançların kabul görmemesinin ve anlam boşluğu yaşayan

¹⁰⁶ Başkaya, *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi*, 62, 139; Possamai, “A Profile of New Agers: Social and Spiritüel Aspects”, 364; Ahmedî, “Yeni Çağ İnanışlarının Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Bursa Örneği”, 145.

¹⁰⁷ Aydın, *Dinsel Fundamentalizm ile Yeni Çağ İnançlarına Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiler*, 60.

¹⁰⁸ Aydın, *İnsanın Anlam Arayışı ile Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki*, 144.

¹⁰⁹ Bk. Aydın, *Dinsel Fundamentalizm ile Yeni Çağ İnançlarına Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiler*, 76-77.

¹¹⁰ Aydın, *Dinsel Fundamentalizm ile Yeni Çağ İnançlarına Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiler*, 60, 77-78.

¹¹¹ Aydın, *İnsanın Anlam Arayışı ile Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki*, 134-135.

¹¹² Hüseyin Peker, *Din Psikolojisi* (Samsun: Aksiseda Yayınları, 2000), 174; Hayati Hökelekli, *Din Psikolojisi* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998), 282.

¹¹³ Bk. Koçak, *Anlam Arayışı, Alternatif Kutsallıklar, İhtiyaca Uyarlanmış İtikatler: Türkiye’de Yeni Çağ İnanışları ve Pratikleri*, 258.

¹¹⁴ Aydın, *Dinsel Fundamentalizm ile Yeni Çağ İnançlarına Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiler*, 58.

¹¹⁵ Aydın, *İnsanın Anlam Arayışı ile Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki*, 149.

bireylerin hayatlarını anlamlandırmak için bu inançlara yönelmelerinin etkili olabileceğini vurgulamaktadır.¹¹⁶

Ulu ve Osmanoğlu (2023) da Aydın'ın (2015) çalışmasını aynı değişkenleri kullanarak üniversite öğrencileri örnekleminde tekrarlamışlardır. Elde ettikleri sonuçlar zaman içerisinde durumun çok değişmediğini göstermektedir. Yani onlar da Yeni Çağ inanışları ile hayatın anlamı arasında negatif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki tespit etmişlerdir.¹¹⁷ Benzer şekilde Ahmedî (2022), “*dine özel önem verme*” ile Yeni Çağ inanışları arasında negatif yönde anlamlı ilişki tespit etmiştir.¹¹⁸

Doğan (2020) tarafından Yeni Çağ Hareketi, “*enerji şifacılığı*” bağlamında ele alınmıştır. Elde edilen sonuçlar dindarların enerji şifacılığı tekniklerini kullanmaya meyilli olduğunu, bu tekniklerin yaygınlaşması için dinin bir meşrulaştırma aracı olarak kullanıldığını ortaya koymuştur. Ayrıca bireylerin bu tür inanç ve uygulamalara yönelmesinde hastalıkların, bunalımdan kurtulma arayışlarının ve maneviyat alanındaki eksiklerin etkili olduğu tespit edilmiştir.¹¹⁹

Develi (2019), Yeni Çağ hareketini “*topluma etkisi*” bağlamında ele almıştır. Sonuçlar bireylerin anlam arayışına Yeni Çağ inançlarının içkin bir şekilde cevap verdiğini, mutluluk ve maneviyat ihtiyacına katkı sağladığını ve zorluklarla başa çıkmada ruhsal destek sunduğunu göstermiştir.¹²⁰ Soylu (2022) ise bu hareketi, “*sağlık*” kavramı çerçevesinde incelemiştir. Sonuçlar YÇH'nin maddi-manevi şifa kaynağı arayış mekânı olarak görüldüğünü ortaya koymuştur. Sağlık ve şifa arayışında olan bireylerin bu sebeple sözü edilen harekete veya inanışlara yöneldiği ifade edilmektedir.¹²¹

Gürbüz (2020) tarafından yapılan çalışmada Yeni Çağ inanışları temelde “*deneyimler*”, “*kişisel özelliklerin belirlenmesi*” ve “*bireysel algı*” çerçevesinde incelenmiştir. Buna göre, bu tür inançları deneyimleyen bireylerin zihinsel olarak rahatladıkları ve kendilerini daha iyi hissettikleri bulunmuştur. Bununla beraber değişik kişisel özelliklere sahip bireylerin farklı nedenlerle bu hareketlere yöneldiği belirlenmiştir. Örneğin sosyal, esnek ve araştırmacı kişilik özelliklerine sahip bireylerin günlük yaşamın dinamikleri içinde yeni deneyimler edinme motivasyonu bu tür uygulamalara yöneldikleri bulunmuşken mistik ve sezgisel eğilimleri baskın olan bireylerin ise doğaüstü ve gizemli güçlere yönelik güçlü inançları nedeniyle bu tür uygulamalara daha fazla ilgi gösterdikleri tespit edilmiştir. Bireysel algı bağlamında ise bu etkinliklere katılan bireylerin kendileriyle ilgili çoğunlukla pozitif duygulara sahip oldukları, fiziksel olarak iyi hissettikleri ve sosyal açıdan fayda sağladıkları ortaya konmuştur.¹²²

¹¹⁶ Bk. Aydın, *İnsanın Anlam Arayışı ile Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki*, 153; Aydın, *Dinsel Fundamentalizm ile Yeni Çağ İnançlarına Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiler*, 83.

¹¹⁷ Mustafa Ulu-Cemil Osmanoğlu, “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinde Hayatın Anlamı ve Yeni Çağ İnançları Üzerine Bir Araştırma”, *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 60/1 (2023), 90-91.

¹¹⁸ Ahmedî, “Yeni Çağ İnanışlarının Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Bursa Örneği”, 148.

¹¹⁹ Elif Doğan, *Türkiye’de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme* (Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bursa 2020), 166-168.

¹²⁰ Hazal Develi, *Modern Toplumda Batıl İnançlar ve New Age Akımı* (Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 156-157.

¹²¹ Feyza Fatma Soylu, *Yeni Çağ Hareketleri ve Sağlık* (Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022), 99-100.

¹²² Gamze Gürbüz, *Yeni Çağ İnanışları: Faaliyet Alanları, Etkileri ve Görünümlerinin Sosyolojik Analizi (Antalya Örneği)* (Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020), 116-119; Gamze

Bir başka teorik araştırmada Yeni Çağ inanışları “teolojik” çerçevede incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar söz konusu inançların daha ziyade Hristiyanlık âleminde kendine yer bulduğunu, İslam âleminde ise bu denli yer edinemediğini ortaya koymuştur. Bunun temel nedeni olarak da söz konusu dinlerin sahip oldukları inançlar, ilkeler ve özlerini ne derece korudukları hususundaki farklılıklar gösterilmektedir.¹²³

Mirza (2014), konuyu “maneviyat arayışları” bağlamında işlemeye çalışmıştır. Nitel bir araştırma olan çalışmanın sonucunda, Yeni Çağ inanışlarının seküler yaşam düzeninden ödün vermeksizin bireyin kendini manevi açıdan ifade edebileceği bir dinsel anlayışına zemin hazırladığı görülmektedir. Bu doğrultuda, söz konusu inanışların geleneksel bir dine yönelme biçiminden ziyade seküler yaşamın benimsendiği bir çerçevede ortaya çıkan boşlukların manevi unsurlarla giderilmesine yönelik bir işlev üstlendiği ifade edilmektedir.¹²⁴

Bunların yanı sıra YÇH’yi arka planı, temel inanç ve uygulamaları, anlam arayışı, maneviyat, alternatif tıp, bireyselliğin ön plana çıkarılması, sosyal medya ve televizyon dizileri çerçevesinde ele alan teorik ve saha çalışmalarının¹²⁵ yanında bireylerin Yeni Çağ inanlarına ne düzeyde bağlı olduklarını ölçmek için gerçekleştirilen bir ölçek çalışması da mevcuttur.¹²⁶

Sonuç

İnsanoğlu tarih boyunca bir şekilde inanma ihtiyacı içerisinde olmuştur. Bireyler tarafından inanılan yüce varlık ve ilkeler değişse de bu ihtiyaç pek değişmemiştir. Dünya modern dönemi yaşayana kadar insanlar geleneksel kabul edilen dinlere veya inanç sistemlerine (Yahudilik, Hristiyanlık, İslam, Budizm, Hinduizm vb.) bağlı kalmış ve yaşamlarını bunlara göre düzenlemeye çalışmışlardır. Ancak 17. yüzyıldan itibaren Batı’da başlayan aydınlanma süreci peşinden sanayi devrimini ve modern bir yaşam tarzını getirmiştir. Bu süreçten sonra insanların sosyal, ekonomik ve siyasi yaşamlarında köklü değişiklikler olduğu gibi dinî yaşamlarında da önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Zira artık yaşama bakış dinî zaviyeden değil daha çok bilim ve akılcılık penceresinden olmaya başlamış, din ise arka plana atılmaya çalışılmıştır. Her ne kadar din, insan hayatından tamamen çıkmamışsa da insanın onunla olan ilişkisini çehre değiştirmiştir. Din, kurumsal

Gülbüz-Hasan Hüseyin Aygül, “Arayıştan Uyanışa, Şifadan Estetiğe Yeni Çağ İnançları”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 23/43 (2021), 19-51.

¹²³ Özdemir, *Yeni Çağ Dini Akımların Teolojik Açısından İncelenmesi*, 124-126.

¹²⁴ Gözde Aynur Mirza, *Yeni Dinselleşme Eğilimleri ve Maneviyat Arayışları* (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2014), 250.

¹²⁵ Bk. Rümeyza Acar, *New Age Hareketi* (Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 68-69; Emre Uysal, 20. Yüzyıl New Age Akımı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz (Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015), 102-104; Hakan Kara, “Örgütlerde Yeni Çağ Değerleri’nin Din ve Maneviyat Kavramlarının Oluşturduğu Anlam Kayması Üzerinden Araştırılması”, *Researcher: Social Science Studies* 5/9 (2017), 122-141; Gülenay Pınarbaşı, “New Age Uygulamalarının/İnançlarının Bir Yansıması Olarak Astroloji ve Facebook’ta Kullanımının Betimsel Analizi”, *OPUS* 18/39 (2021), 126-174; Ayşe Dede-Cevdet Yılmaz, “New Age Hareketi Bağlamında Toplumsal Eğilimler ve Dönüşümler: Arayış Dizisi Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi* 7/6 (2024), 471-484.

¹²⁶ Bk. Mevlüt Kaya-Cüneyd Aydın, “Yeni Çağ İnanışları Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 35/35 (2013), 5-19.

yapısının gücünü büyük oranda kaybederek daha çok bireyin öznel yaşamında varlığını sürdürmeye başlamıştır.

Modernizmle birlikte bir yandan geleneksel din anlayışı sorgulanmaya başlanmış diğer yandan sekülerleşmeye zemin hazırlanmıştır. Toplumsal bir yaşam tarzından bireysel yaşam tarzına yönelen insanların zamanla ruhsal arayışlarını tetikleyen bir atmosfer ortaya çıkmıştır. Geleneksel dinlerin sorgulanması ve bireyin nezdinde etkilerini kaybetmeleri bazı yeni dini hareketlerin doğmasına yol açmıştır. Yeni dini hareketlerden birisi olan Yeni Çağ Hareketi de böyle bir zeminde ortaya çıkarak bireylere modern dünyanın sunduğu bilimsel ve kültürel çeşitlilikten beslenen yeni bir maneviyat anlayışı sunmaya başlamıştır. Böylece YÇH özgürlük ve kişisel deneyime vurgu yapma bakımından modernizmle ortak noktada buluşarak bireyin manevi arayışına cevap vermeye çalışan yeni bir inanç formu hâline dönüşmüştür. Zira bu hareket hem modernizmin bireyci ve özgürlükçü ruhunu taşımakta hem de geleneksel dinlere uzaklaşmanın bireyde bıraktığı manevi boşluğu doldurmaya çalışan yeni bir ruhsal deneyim sunmaktadır.

Bu çerçevede Tanrı'nın veya kurumsal dinin yerine insan merkezli bir kutsallığı koyan ve ruhsal konularda bireysel ve seçmeci bir perspektifi benimseyen bu hareket; 1950'lerden itibaren bazı süreçlerin sonunda psikolojik, sosyolojik ve dinî sebepler dolayısıyla Batı'da ortaya çıkmış olup evrim, ekoloji, düalizm, binyılcılık gibi düşünceler ile eklektik ve senkretik bazı özellikler göstermektedir. Ayrıca birçok geleneksel dinden veya inanç sisteminden beslenen bu hareket bünyesinde Tanrı, reenkarnasyon, karma, astroloji, panteizm, panenteizm gibi temel inançların yanında günah inancı, evrensel din inancı ve bazı çağdaş konular hakkındaki düşünceleri de barındırmaktadır.

Batı'dan dünyaya yayılan bu hareketin ve sahip olduğu inançların son yıllarda Türkiye'de de yayınevleri, dergiler, dernekler, radyo kanalları, internet sayfaları, kurslar, seminerler, fuar ve festivaller, atölye çalışmaları, alternatif tıp pratikleri yoluyla toplumun bir kesimi tarafından benimsendiğinin işaretleri görülmektedir. Bu sebeple bazı bilim dallarında akademik çalışmalar yapılmaya başlamıştır. Özellikle Sosyoloji, Kelam, Din Sosyolojisi ve Din Psikolojisi gibi bilim alanlarında YÇH ile ilgili teorik ve saha çalışmaları az da olsa literatüre girmiştir.

Yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlara bakıldığında genel literatürle de paralel olarak Yeni Çağ inanç ve uygulamalarının demografik özellikler açısından daha çok kadınlar tarafından benimsendiği, genç ve bekârlar arasında yaygınlık gösterdiği, şehirde yaşayan bireyleri etkilediği; eğitim durumu bakımından ise farklı sonuçların elde edildiği anlaşılmaktadır. Diğer bazı değişkenlerle olan ilişkileri ele alan sınırlı sayıdaki çalışmalar incelendiğinde Yeni Çağ inanışları ile anlam arayışı ve dine özel önem verme arasında negatif yönde ilişkinin olduğu, dinsel fundamentalizm arasında ise herhangi bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır.

Bunlarla birlikte yapılan bazı çalışmalarda, Yeni Çağ Hareketi veya inanışlarının dindar bireyler tarafından kullanıldığı, bireylerin mutluluk ve maneviyat ihtiyacına katkı sağladığı, zorluklarla başa çıkmada ruhsal destek sunduğu, maddi-manevi şifa kaynağı olarak görüldüğü, bireyleri zihinsel olarak rahatlattığı ve daha iyi hissettirdiği, pozitif duyguları desteklediği, fiziksel olarak iyi hissettirdiği, sosyal açıdan fayda sağladığı, bireyin maneviyat arayışlarına cevap vermeye çalıştığı ortaya konulmuştur.

Tüm bu bilgilerden hareketle denebilir ki, YÇH hem bir inanç sistemi olması hem de bireyin anlam ve manevi arayışına cevap verebileceği iddiasında bulunması bakımından özellikle Din Psikolojisi bilim alanında farklı yöntem ve değişkenlerle daha çok çalışılmalıdır. Böylece YÇH ve sahip olduğu inançların bireylerin dinî ve psikolojik yaşamları üzerinde etkili olup olmadığı, etkili ise bunun ne yönde ve düzeyde olduğu bilimsel verilerle ortaya konulabilir.

Hakem/Peer-review: Çift Taraflı Kör/Double Blind.

Teşekkür/Acknowledgements:

-

Beyanname/Declarations:

1. Özgünlük Beyanı/Statement of Originality:

Bu çalışma “Dinsel Fundamentalizm ile Yeni Çağ İnançlarına Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiler” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

2. Yazar Katkıları/Author Contributions:

Makale tek yazarlıdır.

3. Etik Kurul İzni/Ethics approval:

Bu çalışma, etik kurul izni gerektirmeyen nitelikte olup kullanılan veriler literatür taraması/yayınlanmış kaynaklar üzerinden elde edilmiştir. Çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

4. Finansman-Destek/Funding-Support:

Bu çalışma herhangi bir finansman ya da destek almamıştır.

5. Çıkar Çatışması Beyanı/Competing interests:

Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, Rümeysa. *New Age Hareketi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Ahmedi, Ekber Şah. "Yeni Çağ İnanışlarının Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Bursa Örneği", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 26/1 (2022), 135-152. <https://doi.org/10.18505/cuid.1080308>
- Ak, Sakine. *Yeni Dini Akımlar Bağlamında Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı Örneği*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Albaskan, Metin. *Yeni Çağda İçsel Kıyamet ve Değişim Zamanı*. İstanbul: New Age Yayınları, 2006.
- Arıcan, Musa Kazım. "Panteizm ve Panenteizm Tartışmaları Arasında Spinoza". *Beytulhikme an International Journal of Philosophy* 3/1 (2013), 17-32.
- Arsalan, Ahmet. *Felsefeye Giriş*. Ankara: Vadi Yayınları, 2002.
- Arsalan, Mustafa. "Değişim Sürecinde Yeni Dindarlık Formları: 'Yeni Çağ' İnanışları Örneği". *Değerler Eğitimi Dergisi* 4/11 (2006), 9-25.
- Arsalan, Mustafa. "Yeni Toplum, Yeni Dinsellikler: Küreselleşme Sürecinde Dinin Gelişen Soft Power Etkisi". *Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi-II, Küresel Değişim ve Demokratikleşme*. Malatya: İnönü Üniversitesi, 2012.
- Arsalan, Mustafa. *Paranormalizm ve Din*. Malatya: Bilsam Yayınları, 2011.
- Arsalan, Mustafa. *Türk Popüler Dindarlığı*. İstanbul: Dem Yayınları, 2004.
- Askehave, Inger. "If Language is a Game-these are the Rules: A Search into the Rhetoric of the Spiritual Self-help Book if Life is a Game-these are the Rules". *Discourse & Society* 15/1 (2004), 5-31. <https://doi.org/10.1177/0957926504038941>
- Aubyn, Lorna St. *New Age: Yeni Çağ Akımı*, çev. Nuray Mines - Ercan Arısoy. İzmir: Ege Meta Yayınları, 1998.
- Aupers, Stef - Houtman, Dick. "Beyond the Spiritual Supermarket: The Social and Public Significance of New Age Spirituality". *Journal of Contemporary Religion* 21/2 (2006), 201-222. <https://doi.org/10.1080/13537900600655894>.
- Aydın, Cüneyd. *Dinsel Fundamentalizm ile Yeni Çağ İnançlarına Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiler*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Aydın, Cüneyd. *İnsanın Anlam Arayışı ile Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2015.
- Aydın, Cüneyd. *İnsanın Anlam Arayışı ve Yeni Çağ İnançları*. Ankara: Araştırma Yayınları, 2016.
- Aydın, Mehmet S. *Din Felsefesi*. İzmir: İzmir İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2002.
- Baloğlu, Adnan Bülent. *Reenkarnasyon*. Ankara: Kitabiyat, 2000.
- Başkaya, Şafak. *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin Sosyo-Kültürel Analizi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- Bayer, Ali. *Sosyolojik Perspektiften Sekülerleşme ve Din İlişkisine Yeniden Bakış*. Kahramanmaraş: KSİÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

- Biçer, Ramazan. "Heretik Bir New Age Tarikatı Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı", *EKEV Akademi Dergisi* 29 (2006), 27-50.
- Biçer, Ramazan. "Küreselleşme: İslam Teolojisi Bağlamında Bir Yaklaşım". *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18 (2008), 49-88.
- Bloch, J. P. "Countercultural Spiritualists' Perceptions of the Goddess". *Sociology of Religion* 58/2 (1997), 181-190. <https://doi.org/10.2307/3711876>
- Bodur, Hüseyin Ezber. "Moonculuk Hareketi ve Türkiye'de Benzer Bir Cemaat Yapılanmasının Sosyolojik Analizi". *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1 (2003), 13-39.
- Budak, Selçuk. *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2000.
- Dede, Ayşe- Yılmaz, Cevdet. "New Age Hareketi Bağlamında Toplumsal Eğilimler ve Dönüşümler: Arayış Dizisi Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme". *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi* 7/6 (2024), 471-484.
- Develi, Hazal. *Modern Toplumda Batıl İnançlar ve New Age Akımı*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Doğan, Elif. *Türkiye'de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bursa 2020.
- Doğan, Halil. *Batı'da Ortaya Çıkan Yeni Dini Hareketler: Hare Krishna Hareketi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- Düztepe, Türkan. *Popüler Kültür Ürünü Olarak Gazetelerin Astroloji Köşelerinin Değerlendirilmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2005.
- Efe, Adem. "Küreselleşme: Yeni Dini Hareketler ve İnternet". *Uluslararası Davraz Kongresi*. 3232-3238. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, 2009.
- Fath, Robert D. *A Pastoral Approach to the New Age: Neopaganism and Reincarnation*. Mount Angel Seminary, Doctoral Dissertation, 2006.
- Fleury, Robert. *Yıldızname ve Büyü*. çev. Sema Parlak. İstanbul: Kibele Yayınları, 1996.
- Garrett, Clarke. "Swedenborg and the Mystical Enlightenment in Late Eighteenth-Century England". *Journal of the History of Ideas* 45/1 (1984), 67-81. <https://doi.org/10.2307/2709331>.
- Günay, Ünver. *Din Sosyolojisi*. İstanbul: İnsan Yayınları, 2011.
- Gürbüz, Gamze- Aygül, Hasan Hüseyin. "Arayıştan Uyanışa, Şifadan Estetiğe Yeni Çağ İnançları". *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 23/43 (2021), 19-51. <https://doi.org/10.17335/sakaifd.872353>
- Gürbüz, Gamze. *Yeni Çağ İnanışları: Faaliyet Alanları, Etkileri ve Görünümlerinin Sosyolojik Analizi (Antalya Örneği)*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Hanegraaff, Wouter J. "New Age Religion and Secularization". *NVMEN* 47/3 (2000), 228-312.
- Hökelekli, Hayati. *Din Psikolojisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998.
- Işık, Caner. "Halk İnançlarında Kalıp Değiştirme, Ruh Göçü". *ACTA TURCICA Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi* 2 (2012), 46-60.

- Jeremiah Project. "Seven Major Teachings of the New Age". Erişim: 24 Eylül 2024. <http://jeremiahproject.com/prophecy/newage01.html>
- Kara, Hakan. "Örgütlerde Yeni Çağ Değerleri'nin Din ve Maneviyat Kavramlarının Oluşturduğu Anlam Kayması Üzerinden Araştırılması". *Researcher: Social Science Studies* 5/9 (2017), 122-141.
- Kaya, Mevlüt-Aydın, Cüneyd. "Yeni Çağ İnanışları Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 35/35 (2013), 5-19.
- Keohane, Steve. "The Age-Old New Age Movement". Erişim: 24 Eylül 2024. http://bibleprobe.com/new_age.htm
- Kılıç, Ahmet Faruk. "Din Sosyolojisinde Dini Grup Tipolojileri". *Değerler Eğitimi Dergisi* 5/13 (2007), 37-58.
- Kirman, Mehmet Ali. "Beyin Yıkama Teorileri". *AÜİFD* XLV/1 (2004), 107-132.
- Koçak, Burcu Doğan. *Anlam Arayışı, Alternatif Kutsallıklar, İhtiyaca Uyarlanmış İtikatler: Türkiye'de Yeni Çağ İnanışları ve Pratikleri*. İstanbul: İstanbul Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Doktora Tezi, 2024.
- Köse, Ali. *Milenyum Tarikatları*. İstanbul: Truva Yayınları, 2006.
- Mears, Daniel P. - Ellison, Christopher G. "Who Buys New Age Materials? Exploring Sociodemographic, Religious, Network, and Contextual Correlates of New Age Consumption". *Sociology of Religion* 61/3 (2000), 289-313. <https://doi.org/10.2307/3712580>
- Mirza, Gözde Aynur. *Yeni Dinselleşme Eğilimleri ve Maneviyat Arayışları*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2014.
- Norlander, Torsten vd. "New Age: Exploration of Outlook-on Life Frameworks from a Phenomenological Perspective". *Mental Health, Religion & Culture* 6/1 (2003), 1-20. <https://doi.org/10.1080/13674670210130054>.
- Özdemir, Uğur. *Yeniçağ Dini Akımların Teolojik Açıdan İncelenmesi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Özkan, Ali Rafet. *Kıyamet Tarikatları*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2006.
- Paker, K. Oya. "Postmodern Bilgelik: Yeni Çağ Söyleminde Kişisel Gelişim ve Ruhsal Alıştırmalar". *Psikoloji Çalışmaları Dergisi* 31 (2011), 65-104.
- Peker, Hüseyin. *Din Psikolojisi*. Samsun: Aksiseda Yayınları, 2000.
- Pınarbaşı, Gülenay. "New Age Uygulamalarının/İnançlarının Bir Yansıması Olarak Astroloji ve Facebook'ta Kullanımının Betimsel Analizi". *OPUS* 18/39 (2021), 126-174. <https://doi.org/10.26466/opus.834298>
- Possamai, Adam. "A Profile of New Agers: Social and Spiritüel Aspects". *Journal of Sociology* 36/3 (2000), 364-377. <https://doi.org/10.1177/144078330003600306>
- Sankıoğlu, Ekrem. *Dinler Tarihi*. Isparta: Fakülte Kitabevi, 2004.
- Scognamillo, Giovanni. *Astroloji ve Yıldızbilimi*, çev. Arif Arslan. İstanbul: Karizma Yayıncılık, 1999.
- Shavrina, Iryna - Skrebets, Volodymyr. "New Age as a form of Individual Religiosity", *SKHID (EAST)* 7/1 (2025), 71-77. <https://doi.org/10.21847/2411-3093.2025.7110>

- Sjoberg, Lennart - Wahlberg, Anders af. "Risk Perception and New Age Beliefs". *Risk Analysis* 22/4 (2000), 751-764. DOI: 10.1111/0272-4332.00066.
- Soylu, Feyza Fatma. *Yeni Çağ Hareketleri ve Sağlık*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Sutcliffe, S. J. *Children of the New Age*. New York: Routledge Press, 2002.
- Topaloğlu, Deniz. *Yeni Çağ İnanışlarına Katılım Motivasyonunun Sosyolojik Görünümleri: İzmir Örneği*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Tucker, James. "New Age Religion and The Cult of The Self". *Society* 1 (2002), 46-51.
- Türkdoğan, Orhan. "Türk toplumunda Yeni Dini Hareketler ve Cemaatlaşma". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (Özel Sayı) 39/2 (1999), 65-90.
- Ulu Mustafa-Osmanoğlu, Cemil. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinde Hayatın Anlamı ve Yeni Çağ İnançları Üzerine Bir Araştırma". *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 60/1 (2023), 82-96. <https://doi.org/10.5152/ilted.2023.23423>
- Uluç, Özlem. *Yeni Dini Hareketler*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- Uysal, Emre. *20. Yüzyıl New Age Akımı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Vedad, Ell Hacc Hüseyin. *Vahdet- i Vücûd*. İstanbul: Ferda Kitabevi, 2009.
- Wikipedia. "New Age". Erişim: 22 Eylül 2024. https://en.wikipedia.org/wiki/New_Age
- Yasa, Metin. "Panenteizmin Tarihsel Ardalını Üzerine". *OMÜİFD* 18/18-19 (2005), 129-146.
- Yates, Gregory C. R. - Chandler, Margaret. "Where Have all the Skeptics Gone?: Patterns of New Age Beliefs and Anti-scientific Attitudes in Preservice Primary Teachers". *Research in Science Education* 30/4 (2000), 377-387.
- Yitik, Ali İhsan. "İslam Dini ve Hint Karma-Tenasüh İnanıcı". *TDV-İstanbul Müftülüğü Dergisi* 16 (2012), 46-51.

